

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКИЙ

СКОРОТЕЧА.

(Courier.)

Число 31.

Четвртакъ 22 Априла 1843.

Год. III.

СРБСКА ЖЕРТВА
ГОВАНУ КОЛАРУ.

Нак' же того не любити, иже Народъ свой
любатъ, чтитъ и возносить выспись?

Мушницкій.

Мила душа славногъ рода,
И предивный Славства цветъ,
Редка главо, о Колару
Ты да с', вели целий светъ.

Красву мыс'о: „Славнимъ быти“
Благородна т' нита грудь;
Не стыдишъ се ты живити,
К'о достоянъ Славства удъ.

Дивно ума твога цвеће
Свудъ просина миришъ свой;
Показуе полѣ веће,
Гди ће с' множит' умній рой!

Животворни Твога чела
Кадъ є вид'ла Слава зракъ;
У изливу чувства-й рекла:
„Славство юс бежи иракъ!“ —

Я те изблиз' давно мотришъ,
У Теб' земну сматрамъ тварь;
Оваковый, у себ' мыслнишъ,
Столѣтіе рађа даръ. —

Дуго сай намъ звездо мила,
Любей' взыкъ, име, родъ!
Своимъ соколу подай крила,—
Наћ' ће праве славе плодъ! —

Логодъ краси наше племе
Быћемъ свонять земный кругъ,
Славиће ты славно име
И найдалай Славства другъ!!

И.

ПУТОВАНЪ ИЗЪ ЦАРИГРАДА
у Сірію по Карлу Тратнеру списано.

одъ
Данил Грачев
(коначъ)

Іошти у истый данъ наредимо пратио-
це и после подне кренемо се изъ Наза-
рета у Напль. Крозъ равнице вуста-
ре Едрелонске смо прошли, којој
подобне величине у цѣлой Сіріи нема.
Съ лѣва смо видили у црковной и свет-
ской повѣстницы знамениту гору Та-
вортъ. Овде смо съ коня сишли, да ю
болѣ промотримо; но за кратко време
наиђе на насъ ято горски скитница, уз-
яшимо и растерамо јй: но јданъ изъ
међу пратиоца, не бы тымъ доволяњъ,
счепа одъ друга пушку, и потера за ньи-
ма. Мы боени се да не бы га разбойни-
цы умамили у гору да га поробе, викали
смо га натрагъ; но при свемъ томъ нѣ-
га нестаде; за кратко време дође, и на
наше питанѣ зашть ніе пукao на ньи,
пружи намъ пушку и каже да ни креме-
на ни петла на ньой нема. У Арапина је
све једно, было оружје какво было, само
да има у руци. — У овога равнице ви-

дили смо ято магараца гдѣ наасу; видили смо земљедѣлеце гдѣ на волови ору у оно време, кадѣ в земља кода наасъ снегомъ и ледомъ покривена. — Кадѣ смо къ Дѣнину присѣли, поспѣшио єдногъ пратіоца напредъ къ Муселиму (управителю) да намъ конакъ прибави. Дѣнинъ је у средъ шумадије лежеће сеоце. Муселимъ наасъ у бѣломъ кафтану и дугачкимъ чибукомъ у усти, на средъ пазара дочека. Одведе наасъ у домъ за конакъ о предѣленъ; ту конѣ повежемо; за постепено намъ донесе нѣколико стары ћебета. У цѣломъ селу осимъ кокошака и яя, за ћело друго ни смо могли добити, кое је при свемъ тежко было и скотовити, ћръ куйнски посуђа тамо одвећь мало има. Чаше и стакла нигди нема. Муселимъ је цѣо данъ на врати сѣдјо, заповѣди наше очекиваюћи. Као што намъ се видило нїв странъ одъ поклона, и ако му се прилика пода, и самъ иззините. — 1841. Януаріја 3, путъ крозъ Есдрелонске равнице поредъ горе Каифа продужимо. По пространымъ полянама свимъ, многу смо земљу узђлану, но много више ледине видили, одъ кудѣ се то заключити може, да у овој земљи сироты людij нема. Сиріја је нѣгда б місона жителя имала, кои су се садъ на два разстопили. Овде смо се одъ пратіоца о гомъ извѣстили, да у лѣво лежећимъ бреговима се налазе многа скривенамѣста, и пештере, одакле Бедунни штетна нападеніја чине, кои су се одъ обседе Ст. Јоанъ де Акре у овимъ непроходимымъ горама натрагъ повукли. Данасъ смо одвећь несгодно путовали. Тако је топло сијало сунце, да смо морали бѣлимъ марамама главу одъ препеке чувати. Кодъ наасъ ни у Јулју нїв тако жестоко сунце. Често смо се одмарали; ћръ одъ жаркости тако смо клонули были, да смо морали бунаре тражити, кои у цѣломъ путу нисмо нашли. Предъвече стигнемо у Каифу;

дивне палме и весела вртова живост оживљаваше наасъ. Ѓакнъ словомъ: предѣль долине Азије је рай на земљи, земља медомъ и млекомъ кипећа.

БУГАРСКА ХЕРЦЕГИНЯ.

одъ П. Стінћа.

У єдномъ бою међу Грцима и Бугарима приспѣху бугарска Херцегиня А* у руке Грка, кои је одведу у Цариградъ, гдѣ јој строгій робства начинъ нїв толико додивао; ћръ она биши предустројана, као у дому своє майке, и као кћи єднога принципа, — али све то удалѣнной одъ миље домовине Херцегини не бы доста, — радо се она обазираше, гдѣ је прву сунашца зраку угледала, гдѣ јој колѣвка стаяше и гдѣ у дружству нѣжны другарица сладке звуке материнскогъ језика, кога јој своимъ млекомъ ули, ићно срдаще узвышаваху, (чисто другији обичај, чисто други народи нрави ступиш садъ предъ љу) и тузи подвргнута представлаше црну свиту, којомъ се одѣвају свакогъ добра лишене и на гробови свои наймиліји горко сузеће домовине лѣпотице. Жалостне су рѣчи, и кадре су макаръ одъ камена тврђе срдце тронути, кое она у туђинству као миље уздысає за своимъ отечествомъ више пута просипаше, я само неке наводимъ: „Гдѣ самъ, — а гдѣ су мои, гдѣ ли мило отечество? Гдѣ су оне красне ливаде, по кои крилећа са моимъ нѣжнимъ другарицама бра угодне ружице, — изъ милогъ кућишта морадо побѣхи и у туђинству нову майку тражити?! О туго! кадѣ ћешъ ме у гробъ склонити и црнимъ покриваломъ покрити! Јошъ я гледамъ мѣста могъ дѣдинства, јошъ у духу мотримъ планине моє домовине“. Ово су рѣчи, кое нѣгда кћи хинезскогъ краља, кадѣ јо Танши отме и за супругу уз-

УНИВЕРЗИТЕСКА БИБЛИОТЕКА
ме, говораше „Ein Gezelt ist meine traurige Wohnung, Pfäle sind die Mauern meines neuen Vaterlandes, rohes Fleisch ist meine Speise, mein bestes Getränk geronnene Milch!“ — Тужной бугаркини сва изчезну надежда, икадъ се у домовину повратити, бѣше тако ѡєрь у Цариграду у христіянской вѣри обучавана, кое толикй упливъ у нѣну лѣпу душу имаше, да се и крестити даде. Међу тымъ братъ ове херцегинѣ Богорђ попне се на бугарскій престоль, и духомъ храбости узвышенъ, као тако ѡєрь искромъ любови за домъ свой занетъ венъ у почетку кралѣства намѣрава прванию власть на Бугарию спадаюћу Грцима одузети, и кыи подъ свое жезло метнути, кое му је лако было учинити, будући в Теодора мѣсто млађаногъ сына на престолу седила. — На тай конацъ пошлѣ онъ једноћь поклисаре у Цариградъ, да онай данакъ, кои су Грци Бугарима юштъ изъ прва плаћали, заишту. Краљица имъ одговори: „Краль некъ самъ дође по данакъ, а и ћу га предъ войскомъ дочекати; ако ме придобије, нѣгово ће придобије, ћрбо са женомъ војов, увенуте лаврове донети, а напротивъ, ако одъ једне жене придобијетъ буде, тымъ ће быти већа за нѣга поруга“. Ово краль сматраоћи, не збогъ страха, што бы придобијетъ био, већ изъ многи други узрока учини миръ, а Теодора одма затымъ пошлѣ му поклисарство молећи га, да њеногъ једногъ поданика, другчије врлогъ мужа у време рата у Бугарин задржатогъ одпусти, и да је она свагда преправна новице за одкупъ послати. Богорђ се на то приволе, но съ томъ ногодомъ, да му миљу сестру кући пусти. Што и Теодора учини. О сладкогъ часа за убогу Херцегиню. Сладка си о домовино! суже радости проливаюћи, говораше она, сладка си, и величествени су жари твоје любови! Тко те небы любио? тко небы за тобомъ чезнуо? и тко се за

тебе небы жертвовао? макаръ ништа друго и непостигао — само земля твоя да га у свой ладный наручай прими, и да му гробъ покрай славны праотаца да.
(конацъ слѣдуе).

БІОГРАФІЕ ЗАСЛУЖНЫ СЛАВЕНА.

Булгаринъ.*

(продуженіе.)

Булгаринъ (Тадеа) садашни найславни русскій списатель рођенъ је 1789 у Литви, и био је одъ 1798 у Кадетской кући у Петербургу воспитанъ, будући да је тесно положеніе, у кое је нѣгова мати после несрѣћногъ излазка борбе у Польской, на којој је и нѣговъ отацъ подъ Косціускомъ участвовао, доша, ню побудило, тамо помоћъ тражити. У Петербургу заборави Б. наскоро свой материнскій јзыкъ; напротивъ чинјо је онъ подъ внимателнимъ руководствомъ нѣговы учитеља, кои су нѣговъ ранно збућеніј талентъ нѣговали, весма брзе успѣхе. Оставивши 1805 кадетску кућу, ступи онъ у уланерску регементу великогъ Књаза Константина, где је у рату противъ Французске са многимъ отличијемъ служио. После Тилситскогъ мира живио је онъ кратко време у Петербургу, докъ га ратъ противъ Швеције у Финландију неодведе, где је онъ са предњомъ войскомъ подъ Каменскимъ до Торнене дошао. Крозъ неугодна отношења побуђенъ, остави онъ после нѣговогъ повратка русску воену службу, и отиде у Варшаву, где је више нѣговы сродника живило. Доцнје отиде онъ у Французску, узме французске службе и дође 1810 къ војски у Шпанији. У почетку рата одъ 1810 западне онъ у пруско сужанство, добије пакъ скоро за тымъ свою слободу опетъ, и отиде у

* Изъ „Conversations-Lexikon der Gegenwart, Leipzig 1838 Ѓ. И. Brockhaus.“

Наполеоновъ главный квартръ, кои му заповѣлъ сврхъ єдногъ отдѣленія добровольный войника преда. Съ паденіемъ Наполеона оконча се и нѣговъ военій течай. Онъ оде у Варшаву, и напише различна хумористична и поетична дѣла у полячкомъ єзыку, когъ в у Шпанії опеть научіо быво. После по налогу нѣговы сродника у Петербургъ отишавши, да нѣкке парничне ствари у редъ доведе, побуди га тамо налазакъ више нѣговы одь младости пріятеля и некдашни соученика, да у Руссії остане. Онъ се одважи, нѣговъ талентъ на списательство обратити, жертвує се ревностно къ учению русскогъ єзыка, причему га в нѣговъ пріятель Гречъ подпомагао, у коєгъ часопису нѣговы прилозы изиђоше, и почне у г. 1823 єданъ собствены часописъ: „Сѣверный Архівъ“ издавати, кой в найпрѣ изключително за Исторіо, земљописъ, и Штатистику опредѣлѣнъ быво, но скоро за тымъ узымао в и забавна сочиненія. Нѣгова хумористична и сатирична списанія нађоше живостно одобреніе, и наекро задобы си онъ глаесъ єдногъ одь наймиліи списателя. У союзу са Гречомъ почне онъ 1825 другій часописъ, „Сѣверная пчела“, и у истой години изда онъ првы драматичны алманахъ: „Русская Талія“ кой се истинна продужавао ніе, но кои в послѣ послѣдователя нашао. У г. 1827 уређеномъ издаванию нѣговы „Свію списанія“ (нѣмецки одь Олденкопа 4 свезке Липска 1828) скупіо в онъ найболя, у часописма пре разсеяна, сочиненія и све преповѣдке, понайвише сатирична нарави описание. Такође су унутра нѣгова „Опоминанія изъ Шпаніе“ коя су найпре год: 1823 изышла, и коя на угоданъ начинъ сбытия описую, коя в онъ одь 1810 у Шпанії доживіо. Нѣгове черте есу изъ живота често срећно узете, и вообще су наиболѣ овогъ начина, што русско книжество притяжа-

ва, ио нѣгова Сатира има мало иѣкій старинскій видъ, нѣгово боядисаніе више заењиава нежели в силно; описи нарава, кое онъ дав, есу не редко маніерірані, а нѣговыимъ характера образма скудѣва особливость. Почемъ в онъ „Образъ турскогъ рата у г. 1828“ (нѣмецки одь Олденкопа 4 свезке, Петерб. 1830) издао, наступи онъ съ нѣговыимъ „Иваномъ Вуйшигиномъ или русскимъ Јилъ Блазомъ“ (нѣмецки одь Кайсера, 4 свезке Липска 1830. одь Олденкопа 4 св. Петерб. 1830) у ширій предѣль, гди в свой талентъ уширемъ описанію карактера и нарави русскогъ народа показати могао, премда ово дѣло, као што се в доказывало, право подражаніе русско, одь често већ подражаемогъ Французскогъ оригиналa было ніе. У колико в привлекателанъ овай романъ као редъ описиванія и бывао, то се ипакъ тежко може за сасвымъ вѣројатный образъ русскогъ живота сматрати, будући да Б. премда онъ поединости право поня, и гдико ю черту истинито изражава, одвећъ претерує и преизпунива, да дѣйство повиси, и будући да вообще, исторія єдногъ одь случая тераногъ отваге, ніе найболы видъ за описъ дружевногъ состоянія. Продуженіе овогъ романа есть онай 1830 изышавши романъ „Петаръ Ивановићъ Вуйшигинъ“ (нѣмецки одь Норка 3 св. Липска 1834) комъ в после „Роставлевъ“, или Руссія у г. 1812“ слѣдовао. У окружју историчногъ романа, кое в Б. съ нѣговыимъ „Димитріемъ“ а недавно са „Мацепомъ“ (2 свезке) наступио, бяше Федоровъ, когъ в Валтеръ Шкотъ возбудио, нѣговъ предшественикъ. Рисованѣ карактера у „Димитрію“ есть слободніе одь маніере нежели у Б. осталимъ романами и природніе, а некои карактера образы башъ супревосходни; онъ в историчну матерію врло добро употребио, а стражи положеніе

или тихий животъ нѣговогъ рисования са многимъ знанѣмъ древногъ времена прилежно є изведенъ, ако се башь ово исторично знанѣ одвѣћ дарежљиво и предлаже; при томъ зна онъ желю читаня увекъ живостно уздржати.

А. А.

(конецъ слѣдує)

ПОВЕСТЬ НАРАВИ.

(Скакавци у северной Руссии.)

Было є око три сата после полдне, и изъ далека подиже се єданъ брегъ, првый, кога смо после Лемберга видили. Я самъ седіо на крову кола, и приметимъ єданъ великий црнъ облакъ. Исправа самъ држао за облакъ непогоде, но нас скоро ме онъ у удивлѣнѣ доведе; ѡръистый облакъ часъ се продужио, часъ пакъ скучио. На єданпуть стадоше кола, и Грофъ.... кои є у зачелю седіо, рече ми. „Видите л' тай црный облакъ Доктору? то су скакавци. Мы ћемо, пре него што у Одессу приспемо, чути, каково су опустошеније починили. Тешко ономъ, на кога се они добро спусте; ту ни єданъ зеленъ листакъ остати не ће“. Нас скоро се изгубескакавци испредъ наши очи, но кадъ у Севериковно приспемо, гди стрицъ Графа обытаваше, тамо їй затечемо. Старый Графъ, мршавъ, слабъ и старъ, но врло изображенъ човекъ изије предъ настъ съ речма: „Вы долазите, да ме ове године упропашћена видите; скакавци су у моїой башти и у полу, и мои сироти поданици ни єдно зрице собрати не ћеду. Они су сви изинши са клепетушама, да непріятеля отераю, но трудъ имъ є сутанъ: мы немамо доста руку войску такову побити; одите у башту и видите, како се земля и дрва одъ ныи црне“. За скакогъ, кои очвидцацъ био ни є, то є невероятность. Сва земля была є тымъ инсектима по-

кривена, кои су єданъ преко другогъ милили, но сви єднимъ путемъ одлизали. Ови се ни су дали погазити, него цвркутаючи одлетали су уgomили и кодъ првих се спушћали. Таковимъ начиномъ сви се они спушћаю; први се спусте на землю, найближи ныима иду предъ ныи, и све тако, докъ последни први не буду. Изгледъ дрва є врло знаменитъ; таліанске тополе изгледаје су налика на жалостне врбе, ѡръ виткѣ гране одъ тежине скакавца све су се быле спустиле. Многа су дрва сасвимъ гола была; ѡръ скакавци више свале него што поеду; они стабла прегризу и тако листъ падне на землю. — Инсектъ овай болѣ є познатъ, него да бы га нужно было описивати; ныи више феле има, но они мали са бледо-црвени крили су найпрождрљиви; колена су имъ подугачка, и опетъ ни су за скаканѣ, као кодъ наши скакавца; више пута иду они лагано, и као што се чини подъ заповешћу предводителя. У летеню врло високо се не одигну у воздухъ, но опетъ пазе, да се лодиј не дотакну, дижу се пакъ часъ више, часъ опетъ се ниже спуштаю. Свака женка леже 80-100 яја, коима само єдна влажна и блага зима препећує, да се не могу излећи. — Говори се да ови инсекти текъ после седамъ година долазе. И то се о ныима говори, да, кадъ сву зелень поеду, онда єданъ на другогъ насрћу, и тако слаби бываю рана силни.

(Ст. Вl.)

ЦАРЪ ІОСІФЪ КАО ЛАЙТНАНТЪ И єданъ СУДАЦЪ.

одъ І. Чокерлина.

Іосифъ II у лѣту 1784 у Бохемијо дошањши, застане онде велику оскудость у раны, која є манѣ классе людма највећу нужду и очаянїје скакогъ дна уз-